

รายการมหาเวสสันดรชาดก

เนื่องจากมหาชาตีมิกวีแต่งกันหลายสำนวน ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการคัดลอกต่อ ๆ กัน ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๔๕๓ กรมศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) จึงได้รวบรวมนักปราชญ์ทั้ง หลายให้ช่วยกันคัดเลือกสำนวนที่ดีเด่นที่สุดในแต่ละกัณฑ์จนครบ ๑๓ กัณฑ์

โดยมีจุดมุ่งหมายคือ

๑. เพื่อให้เทศน์ได้จบในวันเดียว (เทศน์มหาชาติ)
๒. เพื่อให้เข้าใจความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น
๓. เพื่อเทศน์คาถาพันให้ได้ครบ
๔. เพื่อใช้เป็นแบบเรียนกวีนิพนธ์

สำนวนที่ได้คัดเลือกมีดังนี้

๑. **กัณฑ์ทศพร** สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
๒. **กัณฑ์หิมพานต์** สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
๓. **กัณฑ์ทานกัณฑ์** สำนักวัดถนน
๔. **กัณฑ์วนปเวสน์** พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
๕. **กัณฑ์ชูชก** สำนักวัดสังข์กระจาย

๖. กัณฑ์จุลพน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๗. กัณฑ์มหาพน

พระเทพโมลี (กลั่น)

๘. กัณฑ์กุมาร

เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

๙. กัณฑ์มัทรี

เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

ภาษาไทยกับครูพี่ต๋อ – อ. พิระเสก บิริสุทธิ์บัวทิพย์

- ๑๐. กัณฑ์สักกบรรพ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ๑๑. กัณฑ์มหाराช สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
- ๑๒. กัณฑ์ฉกษัตริย์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
- ๑๓. กัณฑ์นครกัณฑ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

มูลเหตุที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศน์มหาเวสสันดรชาดก
เนื่องมาจาก ฝนโบกขรพรรษ ซึ่งเป็นฝนที่มีลักษณะพิเศษ คือ

๑. มีสีแดงเหมือนน้ำครั่ง
๒. ต้องการให้เปียกก็ได้ ไม่เปียกก็ได้
๓. น้ำฝนไม่ขังอยู่บนพื้นดิน จะไหลลงใต้ดินทันที

ภาษาไทยกับครูพี่ตี่ตี๋ – อ. พิระเสก บิริสุทธิ์บัวทิพย์

สีแดงของน้ำครั่ง

เรื่องย่อทั้ง ๑๓ กัณฑ์

๑. **กัณฑ์เทศพร** กล่าวถึงเทศนาอุบัติเหตุ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ ได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์แก่พระประยูรญาติแล้วเกิดฝนโบกขรพรรษตก ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระสงฆ์ว่าในอดีตชาติ ได้เคยเกิดฝนโบกขรพรรษตกมาแล้ว พระองค์จึงทรงเล่าเรื่องราว **พระนางมุสดี** พระธิดาพระเจ้ากรุงมัทราชผู้ได้พร ๑๐ ประการจากพระอินทร์

๑. ขอให้ได้อยู่ในปราสาทของพระเจ้าานครสีพี
๒. ขอให้มียักษ์ดำ (ดำเหมือนนตาสูกกว้าง)
๓. ขอให้มียักษ์ดำ
๔. ขอให้มีนามว่า มุสดี
๕. ขอให้มียักษ์โอรสที่มีเกียรติยศและไฟในทางทาน

๖. เมื่อทรงครรภ์ ขออย่าให้ครรภ์นูน
๗. ขอให้มิดันงาม (แม่จะอายุมาก)
๘. ขอให้มิเกศาตำสนิท
๙. ขอให้มิผิวงาม
๑๐. ขอให้ทรงอำนาจปลดปล่อยนักโทษได้

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊ะต๊ะ – ๑. พิระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ภาษาไทย

ขณะที่ฝนโบกขรพรรษตก

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊ะตี่ – ๑. พิศระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

พระอินทร์ประทานพรทางมุสดี

๒. **กัณฑ์หิมพานต์** พระนางมุกดีได้อภิเษกกับพระเจ้าสุทนต์
แห่งแคว้นสีพี เมื่อพระครรรภ์แก่ได้เสด็จประพาสพระนคร
แล้วประสูติพระโอรสที่ตรอกพ่อค้า จึงได้ชื่อว่า **เวสสันดร**
ในวันที่ประสูติ นางช่างฉัททันต์ได้นำลูกช่างเผือกมาไว้ในโรงช่างต้น
ประชาชนตั้งชื่อให้ว่า **ปัจฉัยนาเคนทร์**

พระเวสสันดร**บริจาคทานอยู่เสมอ** เมื่อพระชนมายุ ๑๖ พรรษา ได้อภิเษกกับ**พระนางมัทรี** มีพระโอรสคือ**พระชาลี** และพระธิดาคือ**พระกัณหา** เมืองกลิงคราชภูร์ เกิดแห้งแล้ง พราหมณ์ ๘ คนจึงมาทูลขอช้างปัจจัยนาเคนทร์ พระเวสสันดรก็พระราชทานให้ ทำให้ประชาชนโกรธแค้นและขอให้เนรเทศพระเวสสันดรออกจากเมือง

พราหมณ์ทูลขอช้าง
ปัจจัยนาเคนทร์

๓. **กัณฑ์ทานกัณฑ์** พระเวสสันดรได้บริจาค

สัตตสดกมหาทาน คือบริจาค ช้าง ม้า รถ โคนม

สนม ทาสหญิง ทาสชาย อย่างละ ๗๐๐ แล้วพระองค์

พร้อมกับพระมัทรี พระขาลี พระกัณหา ก็เสด็จ

ออกจากเมือง

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊ะต๊ะ – ๑. พิระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ภาษาไทย

พระเวสสันดร นางมัทรีและลูกทั้งสองเดินทางไปเขาวงกต

๔. **กัณฑ์วนปเวศน์** เมื่อเสด็จมาถึงเมืองของกษัตริย์

เจตราชฎี พระเวสสันดรได้แสดงความมุ่งมั่นที่จะเสด็จออก
ผนวช ณ เขาวงกต กษัตริย์เจตราชฎีจึงสั่งให้พราหมณ์บุตร

ไปคอยดูแลต้นทางขึ้นเขาวงกตไม่ให้ใครทำอันตราย

พระเวสสันดรได้

๕. **กัณฑ์ชูชก** พราหมณ์เต๋มาซื้อ ชูชก มีอาชีพขอทานจน
เก็บเงินได้ร่ำรวย ก็นำเงินไปฝากเพื่อนพราหมณ์สองสามี
ภรรยา เมื่อกลับมาขอรับคืนพราหมณ์สามีภรรยาไม่มีเงินคืน
ให้ จึงยกนางอมิตตา บุตรสาวให้เป็นภรรยา นางอมิตตาดูแล
ปรนนิบัติชูชกอย่างดี

จนกระทั่งบรรดาพราหมณ์ในหมู่บ้านอิจฉาแล้วไปทุบตี
ภรรยาตนเองที่ไม่สามารถทำได้เหมือนนางอมิตตา ภรรยา
พราหมณ์โกรธแค้นก็ไปตำว่านางอมิตตา นางจึงขอร้องให้ชูชกจ้าง
ทาสมาทำงานแทนนาง โดยให้ไปขอสองกุมารจากพระเวสสันดร
ชูชกออกเดินทางไปเขาวงกต ถูกสุนัขของพราหมณ์เจตบุตรไล่จับจน
ต้องหนีขึ้นไปอยู่บนต้นไม้ พราหมณ์เจตบุตรจะฆ่าชูชก แต่ชูชกหลอก
ว่าเป็นราชทูตจากกรุงสีพี

ชูชกหนีสุนัขของนายพราน
ขึ้นไปบนต้นไม้

๖. **กัณฑ์จุลพน** พระนางเจตบุตรจึงปล่อยให้ชูชกขึ้นเขาได้โดย
ซื่อบอกทางให้ด้วย

๗. **กัณฑ์มहाพน** ชูชกเดินไปตามทางที่บอก ไปพบกับ
พระอัจจุตฤาษี ซึ่งเข้าใจผิดว่าชูชกจะมาสนทนาศรรคมกับ
พระเวสสันดรในฐานะเพื่อนเก่า จึงบอกทางให้ขึ้นไป

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊ะตี่ – ๑. พิศระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ภาษาไทย

ชูชกไปถามทางกับพระฤาษี

๘. **กัณฑ์กุมาร** พระมัทรีฝันร้าย จึงไปขอให้พระเวสสันดรทำนายฝัน แต่พระเวสสันดรตอบว่าเป็นความฝันที่เกิดจากธาตุโขภ ชูชกรขอให้พระมัทรีเข้าป่าไปหาผลไม้ก่อน จึงเข้าไปทูลขอสองกุมาร สองกุมารไม่ยอมจากไป จึงได้แอบหลบในสระบัว แต่สุดท้าย พระเวสสันดรได้โน้มน้าวและชี้แจงให้สองกุมารเห็นความสำคัญที่ พระบิดาจะต้องบรรลุพระโพธิญาณ จึงยอมให้ชูชกนำตัวไปอย่าง
ทรमान

พระเวสสันดรเรียกกัณหาและชาลี
ให้ขึ้นมาจากสระบัว

๙. **กัณฑ์มัทรี** พระนางมัทรีเมื่อเสด็จออกป่า พระนางทรงกังวลถึงสองกุมาร ในเวลาเย็นก็รีบเสด็จกลับ ระหว่างทางพบเทพยดาจำแลงกายเป็นราชสีห์ ลือโคร่ง ลือเหลื่อง นอนขวางทาง จนย่ำค่ำจึงหลีกทางให้นางเดิน พระนางรีบกลับมาถึงอาศรม เมื่อไม่เห็นกัณหา ชาลี พระนางก็ทูลถามพระเวสสันดร แต่ไม่ได้รับคำตอบ พระนางจึงออกติดตามหาสองกุมารในป่า ตั้งแต่ค่ำจนถึงรุ่งเช้าก็ไม่พบ พระนางเสียพระทัยจนสลบไป เมื่อฟื้นขึ้น พระเวสสันดรจึงบอกความจริง พระนางก็อนุโมทนาด้วย

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊ะต๊ะ – ๑. พิศระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ภาษาไทย

เทพยดาแปลงเป็นสัตว์มาขวางทางไม่ให้นางมัทรีกลับอาศรม

๑๐. **กัณฑ์สักกบรรพ** พระอินทร์ทรงเห็นว่าถ้ามีใครมาขอ
พระนางมัทรี พระเวสสันดรก็คงให้ พระอินทร์จึงแปลงกาย
เป็นพราหมณ์มาทูลขอพระนางมัทรี พระเวสสันดรก็ให้
พระอินทร์จึงมอบพระนางคืนให้แล้วประทานพร ๘ ข้อ
ตามที่ทรงขอ

ภาษาไทยกับครุพีรดีดี – ๑. พิศระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ภาษาไทย

พระอินทร์แปลงกายลงมาขอนางมัทรีจากพระเวสสันดร

๑๑. **กัณฑ์มหาธา** ชูชกพากัณฑ์หา ซาลี่ เดินทางกลับบ้านตน
ระหว่างทางในยามดึก ก็ผูกสองกุมารไว้ที่โคนต้นไม้ ส่วนตนเองผูก
เปลนอนบนต้นไม้ เหวดาก็แปลงกายมาดูแลขับกล่อมสองกุมาร
เมื่อชูชกพาสองกุมารเดินมาถึงทางสองแพร่ง เหวดาก็บันดาลใจให้
เดินไปทางเมืองสีพี ชูชกพาสองกุมารเดินผ่านมาหน้าพระที่นั่ง

เทพยดาลงมาดูแล
สองกุมารตอนกลางดึก

พระเจ้าสุทนต์ทอดพระเนตรเห็นสองกุมาร ก็ให้นำชูชกและสองกุมาร
เข้าเฝ้าฯ แล้วไต่ค่าตัวสองกุมารตามที่พระเวสสันดรกำหนดไว้ทั้งให้
จัดหาอาหารมาเลี้ยงดูชูชกอย่างดี ชูชกบริโภคอาหารมากจนถึง
แก่ความตาย ซาลี ก็ทนหาได้ขอให้พระอัยกาไปรับพระบิดา พระมารดา
กลับเมือง ครั้น ใกล้เคียงเสด็จพราหมณ์จากเมืองกลิงคราษฎร์ได้นำช้าง
ปัจจัยนาเคนทร์มาคืน ซาลีก็นำช้างปัจจัยนาเคนทร์นำกระบวณทัพบ
ไปยังเขาวงกต

๑๒. **กัณฑ์ฉกษัตริย์** พระเจ้าสมุชชัยเสด็จไปพบพระเวสสันดร
ก่อน ต่อจากนั้นเป็นพระนางมุกดีแล้วตามด้วยชาลี กัณหา
เมื่อกษัตริย์ทั้ง ๖ พระองค์ได้พบกันต่างก็ดีพระทัยและเสียดพระทัย
กันแสงจนสลบไป เสนาอำมาตย์ทั้ง หลายก็โคกเศร้ายจนสลบไปด้วย
พระอินทร์จึงบันดาลให้**ฝนโบกขรพรรษ**ตกลงมา ทั้งหมดต่างฟื้น

๑๓. **กัณฑ์นครกัณฑ์** พระเวสสันดรทรงลาผนวชแล้ว
เสด็จกลับพระนคร ทรงปกครองบ้านเมือง
ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ตราบสิ้นพระชนม์แล้วก็ไปเกิด
บนสวรรค์

ข้อคิดประจำกัณฑ์

กัณฑ์ที่ ๑

การทำบุญจะให้สำเร็จสมประสงค์ต้องอธิษฐานจิตตั้งเป้าหมายชีวิตที่
ตนปรารถนาไว้ ความปรารถนาที่จะสำเร็จสมดังตั้งใจผู้นั้นต้องมีศีล
บริบูรณ์ กล่าวคือ

๑. ต้องกระทำความดี
๒. ต้องรักษาความดีนั้นไว้
๓. หมั่นเพิ่มพูนความดีให้มากยิ่งขึ้น

กัณฑ์ที่ ๒

๑. คนดีเกิดมานำพาโลกให้ร่มเย็น
๒. โลกต้องการผู้เสียสละมิฉะนั้นหายนะจะบังเกิด
๓. การทำดียอมมีอุปสรรค “มารไม่มีบารมีไม่มา มารยิ่งมา บารมียิ่งแก่กล้า”
๔. จุดหมายแห่งการเสียสละอยู่ที่พระโพธิญาณมิหวั่นไหว แม้จะได้รับทุกข์

กัณฑ์ที่ ๓

๑. ความรักของแม่ ความห่วงของเมีย
๒. โทษทัณฑ์ของการเป็นหม้าย คือถูกประณามหยามหมิ่นอาจถึงจบชีวิตด้วยการก่อกองไฟให้รุ่งโรจน์แล้วโดดฆ่าตัวตาย
๓. เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม พึงยอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัว
๔. ยามบุญมีเขาก็ยกยามตกต่ำเขาก็หยาม ชีวิตมีทั้งขึ้นบานและขึ้นขม

กัณฑ์ที่ ๔

๑. ยามเห็นใจ ยามจน ยามเจ็บ ยามจากเป็นยามที่ควรจะได้รับ

ความเหลียวแล

๒. ผลดีของมิตรแท้ คือ ไม่ทอดทิ้งในยามเพื่อนทุกข์ ช่วยอุ้มชูยาม
เพื่อนอ่อนล้า ช่วยจุดดิ่งยามเพื่อนตกต่ำ

๓. น้ำใจของคนดี หากรู้ชัดว่าปกติสุขของคนส่วนมากจะตั้งอยู่ได้
เพราะการเสียสละของตน ก็สมัครสลับโอกาสและโชคลาภอันจะพึง
ได้ด้วยความชื่นชม

กัณฑ์ที่ ๕

๑. ของที่รักและหวงแหน ที่โบราณห้ามฝากผู้อื่นไว้คือ เงิน ม้า เมีย
ยี่งน้องเมียห้ามฝากเด็ดขาด อันตรายมาก
๒. ภรรยาที่ดีย่อมไม่ย่อหย่อนต่อหน้าที่ ข้าวดำ น้ำตัก ฟืนตอหักหา น้ำ
ร้อน น้ำชาเตรียมไว้เสิร์ฟ
๓. ของไม่คู่ควรย่อมมีปัญหา ตาราฮีโตปเทศกล่าวว่
“ความรู้เป็นพิษเพราะเหตุที่ไม่ใช้ อาหารเป็นพิษเพราะเหตุไฟธาตุไม่ย่อย
เมียสาวเป็นพิษเพราะผิวแก่”

กัณฑ์ที่ ๖

๑. มีอำนาจหากขาดปัญญาย่อมถูกหลอกได้ง่าย
๒. คนโง่งอมนเป็นเหยื่อของคนฉลาด
๓. ไร้ใจทาง วางใจคน จะจนใจตัว

กัณฑ์ที่ ๓

๑. ฉลาดแต่ขาดเฉลียว มีปัญญาแต่ขาดสติก็เสียที่
พลาดทำได้

๒. สงสารฉิบหาย เชื่อง่ายเป็นทุกข์

๓. คบคนให้ดูหน้า ซื่อผ้าให้ดูเนื้อ ซื่อเสือให้ดูลาย

กัณฑ์ที่ ๘

ความเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ ไม่ผลีผลามเข้าไปขอร้องจนพระมัทรี
เข้าป่าจึงเข้าเฝ้าเพื่อขอสงกุมาร เป็นเหตุให้ชูชกประสบความสำเร็จ
ใจสิ่งที่ตนปรารถนา ดังภาษิตโบราณว่า “ช้าๆ ได้พร้าเล่มงาม”

กัณฑ์ที่ ๙

ลูกคือแก้วตาดวงใจของผู้เป็นพ่อแม่ "ลูกดีเป็นที่ชื่นใจของพ่อแม่
ลูกแย่อแม่เข้าใจ" รักใครเล่าจะเท่าพ่อแม่รัก ห่วงใดเล่าจะเท่าพ่อแม่
ห่วง ห่วงใดเล่าจะเท่าพ่อแม่ห่วง ให้ใครเล่าจะเท่าพ่อแม่ให้
เพราะฉะนั้นพึงเป็นลูกแก้ว ลูกขวัญ ลูกกตัญญู ที่ชาวโลกชื่นชม
พรหมก็สรรเสริญฯ

กัณฑ์ที่ ๑๐

การทำดีแม้ไม่มีใครเห็น ก็เป็นความดีอยู่วันยังค่ำ ดุจทองคำแม่
จะอยู่ในตู้โชว์ หรือในกำปั้นก็เป็นทองคำอยู่นั่นเอง การทำความดี
แม้ไม่มีใครเห็น แต่เทพยดาอารักษ์เบื้องบนท่านย่อมรู้

กัณฑ์ที่ ๑๑

คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ ย่อมได้รับความปกป้องคุ้มครอง
ภัยในที่ทุกสถาน

กัณฑ์ที่ ๑๒

๑. พรากมีวันพบ จากมีวันเจอ จากกันยามเป็นได้เห็นน้ำใจ จากกันยามตายได้เห็นน้ำตา
๒. การให้อภัยเป็นเพราะได้สำนึกเป็นเหตุให้ลบรอยร้าวฉานบนดาสันติสุขแก่ส่วนรวม
๓. สี่เท้ายังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้ผิด บรรพชิตยังรู้เพลอ
ความผิดพลาดเป็นเรื่องของมนุษย์ แต่การให้อภัยเป็นวิสัยของเทวดา

กัณฑ์ที่ ๑๓

การทำความดี ย่อมได้รับผลดีตอบแทน การใช้
ธรรมะในการปกครองย่อมทำให้เกิดความสงบร่มเย็น

ภาษาไทยกับครูพี่ต๋อ – อ. พิระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

<https://youtu.be/HoHqZOw0Kxk>

การเกิดฝนโบกขรพรรษ (ช่วงนาทีที่ 2.40 เป็นต้นไป)

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊อ – อ. พิระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

<https://youtu.be/z5wn6guNoEQ>

ภาพยนตร์ พระเวสสันดร (ตอนชูชกพากัณหา ซาลีเข้าเมืองสีพี 1.46 ชม. เป็นต้นไป)

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊อ – อ. พิระเสก บิริสุทธิ์บัวทิพย์

<https://youtu.be/bkaHqBCRkSY>

การเทศน์มหาชาติทำนองแห่

มหาชาติสำนวนต่างๆ

มหาชาติภาคกลาง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ กรมศึกษาธิการได้รวบรวมมหาชาติสำนวน
ต่างๆ เนื้อหาอยู่ในคัมภีร์เทศน์มหาชาติเรื่องมหาเวสสันดรชาดก
๑๓ กัณฑ์ ๑๐๐๐ พระคาถา ที่มีผู้แต่ง ๖ ท่าน

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊อ๊ด – อ. พิระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

- กัณฑ์ทศพร กัณฑ์หิมพานต์ กัณฑ์มหาราช นครกัณฑ์ และกัณฑ์
ฉกษัตริย์พระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
- กัณฑ์วนปเวศน์ กัณฑ์จุลพน และกัณฑ์สักบรพ พระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- กัณฑ์กุมาร กัณฑ์มัทรี งานนิพนธ์ เจ้าพระยาพระคลัง(หน)

ภาษาไทยกับครูพี่ต๋อ - อ. พิระเสก บิริสุทธิ์บัวทิพย์

- ทานกัณฑ์ งานนิพนธ์ **สำนักวันถนน**
- กัณฑ์ชูชก งานนิพนธ์ **สำนักวัดสังข์กระจาย**
- กัณฑ์มหาพน งานนิพนธ์ **พระเทพโมลี (กลั่น)**

มหาชาติภาคเหนือ

สำนวนที่น่าจดจำ ได้แก่ มหาชาติสำนวนสร้อยสังกรเป็นสำนวนที่รวบรวมโดย **พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** แต่งเป็นร้อยยาว ที่มีคำคล้องจองสัมผัสกันไปในแต่ละวรรค เป็นมหาชาติที่มีเนื้อความและสำนวนภาษาคคล้ายกับมหาชาติของภาคเหนืออีกสำนวนหนึ่ง ที่เรียกว่า **สำนวนไม้ไผ่แจ๋เขียวแดง** ซึ่งเชื่อว่าแต่งในสมัยอยุธยาและเป็นต้นแบบของมหาชาติภาคเหนืออื่นๆ

มหาชาติภาคอีสาน

นั้นมีหลายสำนวน แต่ละวัดต่างใช้ฉบับของท้องถิ่นและคัดลอกสืบต่อมา แต่ฉบับที่มีความน่าสนใจ คือ “ฉบับพิมพ์ของ ส.ธรรมภักดี” โดยเชื่อกันว่า กวีโบราณชาวอีสานได้แต่งไว้โดยสืบทอดหรือเรียบเรียงมาจากต้นฉบับเดิมอันเป็นฉบับหลวงที่มีมาแต่อาณาจักรล้านช้าง ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับมหาชาติภาคเหนือมาก เนื่องจากล้านช้างได้รับพุทธศาสนาจากล้านนา

มหาชาติภาคใต้

สำนวนที่น่าสนใจ เช่น พระมหาชากดฉบับวัดมัชฌิมาวาส จ.สงขลา ไม่ปรากฏผู้แต่ง ทราบเพียงชื่อผู้ทำการคัดลอก คือ พระภิกษุญีมเข้า คัดลอกลงในสมุดข่อย เมื่อ พ.ศ.๒๓๙๕ โดยแต่งเป็นภาพยานี่ ๑๑ ภาพฉบับ ๑๖ ภาพสร้างคนางค์ ๒๘ และมาลีนี้ฉันท์๑๕ มหาชาติทางภาคใต้นั้นเน้นการพรรณนามากกว่าภาคเหนือและภาคอีสาน แต่น้อยกว่าภาคกลาง โดยเน้นแสดงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น เช่น เรื่องอาหาร พรรณไม้ ภูมิประเทศ

คุณค่าของวรรณคดี

คุณค่าของมหาเวสสันดรชาดก

๑. คุณค่าด้านวรรณศิลป์
๒. คุณค่าด้านสังคม

๑. คุณค่าด้านวรรณศิลป์

เนื่องจากเรื่องที่น่าสนใจนี้เป็นเรื่องย่อในลักษณะ

ความเรียง

ดังนั้นส่วนที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่างจากเนื้อเรื่องบางตอน
คือตอนพระเจ้าจตุทัตฯ บอกลเส้นทางไปเขาวงกตแก่ชูชกซึ่งได้
พรรณนาโดยใช้คำอสังการและสัมผัสแพรวพราว

“แลถนัดในเบื้องหน้าโน้นก็เขาใหญ่ยอดเยี่ยมมโทยมอย่าง
พยับเมฆ มีพรรณเขียวขาวดำแดงดูดีเรกตั้งรายรัตนนพมหนีแถม
น่าใคร่ชมครั้นแสงพระสุริยะส่งระดมก็ดูเด่นตั้งดวงดาววาวแววระ
วาบๆ ที่เว้งวุ้งวิจิตรจำรูญรุ่งเป็นสีรุ่งพุ่งพันเพ็งคัคนมพรพื่นนภาภาค
บ้างก็ก่อเกิดก่อนประหลาดศิลาสายและละเลื่อมๆ ทิ้งอกง้าเป็นแง
เงื่อม...” (กัณฑ์ที่ ๗ มหาพน)

สำนวนที่มาจากเรื่องมหาเวสสันดรชาดกที่ใช้ในปัจจุบัน เช่น
ซักแม่น้ำทั้งห้า หมายถึง **พูดจาหวานล้อมด้วยคำยกยอ**
ดังที่ชูชกจะกล่าวขอสงุมมารต่อพระเวสสันดรก็ได้พูดจาซักแม่น้ำ
ทั้งห้า (คงคา ยมูนา อจิรวดี สรรภู และมหิ) มาเปรียบเทียบเสียก่อน
แล้วจึงขออนขอในภายหลัง

ตีปลาหน้าไซ หมายถึง ตีหรือกระท่อมหน้าตรงหน้าไซให้
ปลาแตกตื่นหนีไปจากไซที่ตกไว้ เป็น**การทำที่ขัดขวาง**
ผลประโยชน์ที่ควรมีควรได้อยู่แล้ว เสมือนตอนที่ชูชกตีสอง
กุมารต่อหน้าทำให้พระเวสสันดรโกรธเคือง

๒. คุณค่าด้านสังคม

- การทำบุญจะให้ทำเสร็จสมประสงค์ต้องอธิษฐานจิตตั้งเป้าหมายชีวิตที่ตนปรารถนาไว้ความปรารถนาที่จะสำเร็จสมดังตั้งใจผู้นั้นต้องมีศีลบริบูรณ์
- การทำความดีต้องทำเรื่อยไปทุกชาติทุกภพต่อเนื่องไม่ขาด

สาย

- ในเรื่องมหาชาติได้แสดงตัวอย่างของพระชาติที่ยิ่งใหญ่ด้วย ทศบารมีเห็นตัวอย่าง**การบำเพ็ญบารมี**อันยากยิ่งที่มนุษย์ปุถุชน ธรรมดาจะทำได้
- แสดงให้เห็นถึง**ความเชื่อความศรัทธา**ในพระพุทธศาสนาที่ อยู่คู่กับสังคมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาษาไทยกับครูพี่ตี่ตี๋ – อ. พิระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

- สะท้อนให้เห็นถึง**ประเพณีทางศาสนา**ที่สำคัญเกี่ยวกับการทำบุญ**ฟังเทศน์มหาชาติให้จบวันเดียว**ครบบริบูรณ์ ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ เป็นเหตุให้สำเร็จความปรารถนาทุกประการดังนี้
 - * เมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วจะมีโอกาสได้พบพระพุทธเจ้าพระนามว่าศรีอริยมะตไตยในอนาคต
 - * เมื่อดับขันธไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์จะเสวยทิพยสมบัติมโหฬาร
 - * เมื่อถึงยุคพระศรีอริยมะตไตยจะได้จุติไปเกิดเป็นมนุษย์
 - * เมื่อได้ฟังธรรมต่อหน้าพระพักตร์ของพระพุทธองค์จะได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นพระอริยบุคคลในบรรดาพระพุทธศาสนา

